

MEĐUNARODNA POLITIKA

BEOGRAD
GOD. LXIX, BR. 1171
JUL–SEPTEMBAR 2018.

Institut za međunarodnu
politiku i privredu

Slobodan Popović

UTICAJ DISKURSA MIROLJUBIVOG RAZVOJA
NA KINESKO (RE)POZICIONIRANJE
U MEĐUNARODNOM PORETKU

Bojan S. Marić

NEMAČKI HEGEMONIZAM
U EVROPSKOJ UNIJI:
MIT ILI STVARNOST?

Aleksandra M. Pećinar

ETNIČKA INTEGRACIJA U JUGOISTOČNOJ
EVROPI I NA BLISKOM ISTOKU
(KRALJEVINA SHS I KRALJEVINA SIRIJA)

Aleksa Nikolić, Stefan Jojić

PRIVILEGIJE I IMUNITETI ŠEFA DRŽAVE:
SLUČAJ PINOČE

Marina Komad

ODNOS BALKANIZACIJE I EVROINTEGRACIJA
KROZ PROCES RAZGRADNJE BIKULTURNIH
IDENTITETA NA PROSTORU
BIVŠE JUGOSLAVIJE

Maja Crnić, Andrej Stefanović

BRIKS U SAVREMENIM GLOBALNIM
EKONOMSKIM ODNOSIMA:
ISTORIJA, POSTIGNUĆA I IZAZOVI

MEĐUNARODNA POLITIKA

Makedonska 25, 11000 Beograd, poštanski fah 413, tel. +381 11 3373 824 (glavni i odgovorni urednik)
Tel./fax 3373 825 (pretplata), e-mail: interaff@diplomacy.bg.ac.rs
Internet: www.diplomacy.bg.ac.rs/medjunarodna.htm, izlazi tromesečno

UDK 327

ISSN 0543-3657

Godina LXIX, br. 1171, jul-septembar 2018.

Izdavač

Institut za međunarodnu politiku i privredu,
11000 Beograd, Makedonska 25

Direktor Instituta

Prof. dr Branislav Đorđević

Glavni i odgovorni urednik

Dr Vladimir Trapara

Zamenik glavnog i odgovornog urednika

Dr Slobodan Janković

Sekretar redakcije

Msr Dragana Dabić

Izdavački savet

Prof. dr Tanja Mišević (predsedavajuća), glavni pregovarač Srbije sa EU
vanredni profesor, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Dr Tian Deven, Institut sa evropske studije Kineske akademije društvenih nauka,
Peking, Kina

Dr Milica Delević, docent, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Dr Duško Lopandić, Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije, Beograd

Prof. dr Obrad Račić, redovni profesor, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Ivo Visković, redovni profesor,

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Dr Milan Šahović, naučni savetnik,

Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd

Prof. dr Luka Brkić, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, Hrvatska

Dr Hue Li, Institut za svetsku ekonomiju i politiku

Kineske akademije društvenih nauka, Peking, Kina

Dr Žoltan Hajdu, Mađarska akademija nauka, Pečuj, Mađarska

Jorgos Leventis, Univerzitet Ujedinjenih nacija

i Međunarodni bezbednosni forum, Levkozija, Kipar

Dr Mihail M. Lobanov, Institut za ekonomiju Ruske akademije nauka, Moskva, Rusija

Dr Hrvoje Butković, Institut za međunarodne odnose i razvoj, Zagreb, Hrvatska

Prof. Nikoleta Sirgi, Fakultet za ekonomiju Univerziteta Zapadni Temišvar,

Temišvar, Rumunija

Dr Zoila Gonsales Maikas, Institut za međunarodne odnose, Havana, Kuba

Dr Biser Bančev, Institut za balkanske studije Bugarske akademije nauka, Sofija, Bugarska

Prof. dr Joakim Beker, Institut za međunarodnu ekonomiju i razvoj Univerziteta za ekonomiju i poslovnu administraciju, Beč, Austrija

Uređivački odbor

Prof. dr Miroslav Mladenović, Fakultet bezbednosti, Univerzitet u Beogradu
Dr Edita Stojić-Karanović, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Dr Miroslav Antevski, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Dr Ana Jović-Lazić, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Dr Aleksandar Jazić, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Dr Ivan Dujic, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Dr Vidoje Golubović, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Dr Žaklina Novičić, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Dr Petar Stanojević, Fakultet bezbednosti, Univerzitet u Beogradu
Dr Stevan Gajić, Institut za evropske studije, Beograd
Dr Dušan Dostanić, Institut za evropske studije, Beograd

Dr Milovan Radaković, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd

Lektura

Maja Jovanović

Prelom

Sanja Balović

Štamparija

Planeta print, Vinogradski venac 9/10, Beograd

Godišnja pretplata

Zahtev za pretplatu slati na adresu: *Međunarodna politika*, Makedonska 25,
11000 Beograd, poštanski fah 413, uplata na račun 205-142866-36,
Komercijalna banka a.d. Beograd, Makedonska 32

Za inostranstvo

BiFS doo, Books and periodicals, Supilova 10, 11000 Beograd, Srbija
Tel./fax +381 11 20 84 229, e-mail: bfsbooks@sezampro.rs

Oglasi

Informacije o ceni i raspoloživom oglasnom prostoru mogu se dobiti na telefon
(011) 337 38 25 ili na e-mail: interaff@diplomacy.bg.ac.rs

Pogledi izneti u člancima odražavaju lični stav autora,
a ne nužno i stav Izdavačkog saveta i Uredništva

Izlaženje časopisa *Međunarodna politika* finansira
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

MEĐUNARODNA POLITIKA

UDK 327

Godina LXIX, br. 1171, jul-septembar 2018.

ISSN 0543-3657

Sadržaj

Slobodan Popović

Uticaj diskursa miroljubivog razvoja na kinesko (re)pozicioniranje u međunarodnom poretku 5

Bojan S. Marić

Nemački hegemonizam u Evropskoj uniji: mit ili stvarnost? 29

Aleksandra M. Pečinar

Etnička integracija u Jugoistočnoj Evropi i na Bliskom istoku (Kraljevina SHS i Kraljevina Sirija) 46

Aleksa Nikolić, Stefan Jojić

Privilegije i imuniteti šefa države: slučaj Pinoče 60

Marina Komad

Odnos balkanizacije i evrointegracija kroz proces razgradnje bikulturnih identiteta na prostoru bivše Jugoslavije 72

Maja Crnić, Andrej Stefanović

Briks u savremenim globalnim ekonomskim odnosima: istorija, postignuća i izazovi 84

PRIKAZI

Dušan Proroković, Vinko Pandurević, Novi hladni rat i Srbija 99

IN MEMORIAM dr Milovan Radaković 101

UDK 327.36(510)
Bibliid 0543-3657, 71 (2018)
God. LXIX, br. 1171, str. 5–28
izvorni naučni rad
Primljen: 18.5.2018.

*Slobodan POPOVIĆ*¹

Uticaj diskursa miroljubivog razvoja na kinesko (re)pozicioniranje u međunarodnom poretku

Sažetak: Na osnovu velikog broja relevantnih pokazatelja, danas, sa velikom sigurnošću, možemo pretpostaviti da Narodna Republika Kina (Kina) predstavlja jedan od najvažnijih geopolitičkih i geoekonomskih vektora multipolarnog međunarodnog poretka. Međutim, kineska spoljna politika je oduvek bila teško shvatljiva brojnim stručnjacima iz oblasti međunarodnih odnosa koji dolaze iz tzv. zapadne škole mišljenja, iz prostog razloga što ona nikada nije bila oblikovana prema „pravilima“ prosvetiteljskog racionalizma. Zbog toga njihove metode, paradigme, teorije i indikatori, u odgovoru na ključno pitanje o uticaju miroljubivog razvoja na kinesko geopolitičko (re)pozicioniranje u međunarodnom poretku, daju polovičan i vrednosno-subjektivni odgovor. Namera ovog rada je da analizom kineskog diskursa miroljubivog razvoja u periodu od 2003. do 2012. godine kada je na čelu Kine bio Hu Đintao (Hu Jintao), iz drugačijeg ugla pruži odgovor na postavljeno pitanje. U prvom delu rada biće problematizovano pitanje ekonomskog uspona Kine, njene demografske, diplomatske i geopolitičke snage u očima zapadnih država, u svetlu potencijalnih izazova po već ustanovljene norme ponašanja država u međunarodnom okruženju. Drugi deo ovog rada biće posvećen kritičkom objašnjenju koncepta miroljubivog razvoja u svetlu načina njegovog kreiranja, dok se treći deo bavi njegovom suštinskom važnošću u praktičnom potvrđivanju i izvršavanju kroz spoljnopolitičko i unutrašnje delovanje Kine.

Ključne reči: miroljubivi razvoj, međunarodni poredak, vestfalski sistem, Kina, spoljna politika, multipolarnost.

¹ Autor ovog teksta, je doktorand na Fakultetu političkih nauka, Univerzitet u Beogradu.
E-mail: slobodan.popovic89@yahoo.com

Uvod

Predmet ovog rada biće uticaj diskursa miroljubivog razvoja na geopolitičko (re)pozicioniranje Kine u ambijentu savremenog međunarodnog poretka. Ovim diskursom četvrta generacija vlasti na čelu sa Hu Đintaom (Hu Jintao) nastavlja davno ustoličenu ideju o korišćenju teorije za rukovođenje prakse.² Sam spoj teorije i prakse posmatran sa stanovišta filosofije, ali i praktično vođene unutrašnje, spoljne i bezbednosne politike ne predstavlja ništa novo jer ontološki identitet svih teritorijalno-pravnih jedinica je jedna od vrlo uticajnih komponenti realističkog, idealističkog i kritičkog poimanja sveta. Odnosno, geopolitički kod svake nacije, predstavlja putokaz kretanja kroz unutrašnji, regionalni i međunarodni prostor.³ Zbog čega je, onda, Kina uspela na platformi svog razvoja da pokrene debate ne samo u široj društvenoj zajednici, već i među naučnim i političkim krugovima o krajnjem ishodištu posthladnoratovskog međunarodnog poretka? Traženjem odgovora na ovo pitanje, istovremeno, dajemo odgovor i na pitanje zašto je kineskim zavničnicima od suštinskog značaja i važnosti istrajavanje na putu miroljubivog razvoja? Dok se je Kina ekonomski otvarala prema svetu ona je bila fokusirana na svoj unutrašnji političko-kulturni svet. U tom periodu ostvarivanje spoljnog uticaja nije bilo od centralne važnosti za Komunističku partiju Kine (KP Kina). Sada, to se sve drastično menja i možemo reći da Kina napusta spoljnopolitički „autizam“.⁴ Odnosno, sa pozicije „keeping the low profile“ Kina kreće da debatuje odnose između velikih svetskih sila u formatu G2. U ovom trenutku geopolitika služi za metodičnu proveru planova i projekata za kontrolu osnovnih momenata strategije,⁵ jer desimenacija određenih ideja koje imaju kolosalni karakter zahtevaju ispitivanje posledica koje izazivaju, kontekst u okviru koga su uklopljene i način njihovog korišćenja u procesima pregovaranja.⁶ U traganju za objektivnom, ali svakako ne i apsolutnom istinom, analitičkim metodom istraživanja praktične primene ovog diskursa

² Yongnian Zheng and Sow Keat TOK, „China’s ‘Peaceful Rise’: Concept and Practice“, *Discussion Paper 1*, China Policy Institute, The University of Nottingham, p. 7.

³ „Geopolitički kod neke države jeste njeno subjektivno viđenje sopstvene pozicije u odnosu na druge države ili druge teritorijalno-političke zajednice. Ono uključuje shvatanje aktuelnih pretnji i rizika; doživljaj superiornosti ili inferiornosti, ostvarenosti ili uskraćenosti, respektovanja ili omalovažavanja; liderstva ili podaništva; partnerstva ili rivaliteta.. ta slika o sebi u odnosu na druge...proizvod je interferencije objektivnih pokazatelja aktuelnog stanja geopolitičkog poretka i priželjkivanih percepcija te stvarnosti – onoga što posmatrač i vide i onoga što bi želeli da vide. Zoran Kilibarda, *Osnove geopolitike*, Službeni glasnik, Fakultet Bezbednosti, Beograd, 2008, str. 19.

⁴ John Agnew, „Looking Back to Look Forward: Chinese Geopolitical Narratives and China’s Past“, in: *Eurasian Geography and Economics*, Bellwether Publishing, 2012, 53, No. 3, p. 302.

⁵ Aleksandar Dugin, *Osnovi geopolitike, knjiga 2*, Ekopres, Zrenjanin, 2004, str. 117.

⁶ Detaljnije o ovome u David Atkinson and Klaus Dodds, *Geopolitical Traditions*, Routledge, New York, 2000.

nailazimo na niz pretpostavki koje pokazuju sasvim jasnu tradiciju isprepletenosti unutrašnje i spoljne politike. Kao prvu izdvajamo da se važnost ovog diskursa ogleda u činjenici da je kineski razvoj do sada nezabeležen u istoriji čovečanstva, međutim, taj isti razvoj je uveo Kinu u jednu paradoksalnu situaciju neravnomernog razvoja njenog istoka i zapada. Takvo stanje stvari i raskorak u primanjima, sa poljuljanom održivošću usled Svetske finansijske i ekonomske krize, može delovati kao društveno destabilišući faktor. Druga pretpostavka, a koja je, takođe, u službi otklanjanja posledica nesrazmernog, haotičnog i neophodnog razvoja, ogleda se u važnosti podizanja svesti o ekološkoj politici koja u mnogim segmentima narušava socijalnu dobrobit. Treća pretpostavka se odnosi na samu političku kulturu i političke ideje među kineskim življem, koja je posledica sistema vrednosti stvorenih istorijskim situacijama međusobno isključivih i dijametralno suprotnih. S jedne strane, imamo istorijsku tradiciju samoproglashene superiornosti, dok s druge, nailazimo na zaostavštine kineskog poniženja nakon Opijumskih ratova. U skladu s tim, moramo napomenuti da su kineski politički i ekonomski sistemi različiti od onih koji postoje u našim zemljama, jer oni moraju da odgovore na višeslojnu i multi-segmentiranu različitost. Takvo činjenično stanje stvari rezultiralo je da Kina ima drugačije shvatanje pojma demokratije i ljudskih prava. Iako se naširoko zastupaju načela tolerancije, poštovanja i uvažavanja različitosti vidimo da ako te iste vrednosti izlaze iz dominantne slike i predstave, kako bi one trebalo da izgledaju i funkcionišu, određena društva se susreću sa osudama i sankcijama. Međutim, ukoliko ta različita društva imaju geopolitičku, geoekonomsku i geostratešku važnost za određene moćnike u postojećem stanju stvari, onda te iste osude, zaprepaščenja i sankcije izostaju. Da li su onda sve milenijumske vrednosti podložne špekulativnim manipulacijama kada se radi o geopolitičkim, geoekonomskim i geostrateškim ciljevima i aspiracijama? Da bi uspela da ostvari svoj ekonomski balans, konstantnu stopu rasta i ostvarivanje ciljeva iz petogodišnjih planova, zvanični Peking mora da otkloni još jedno usko grlo, a to je energetska ranjivost. Rute i izvori dopremanja moraju biti što raznovrsniji, jer ukoliko njihov transport bude ugrožen, industrijalizacija i urbanizacija Kine biće dovedena u pitanje.⁷ Sledeća pretpostavka odnosi se na potpunu implementaciju programa da se regionalna i međunarodna pitanja rešavaju kroz dijalog i diplomatijom. Jedan od koraka u tom pravcu jeste iniciranje dobrosusedske diplomatije kojom Kina želi da pokaže da odnose sa svojim susedima ne bazira na relaciji kulturna superiornost (Kine) – inferiornost (suseda),⁸ ali i da neće dozvoliti da bude žrtva strategije anakonde. Pored ovoga, diplomatska premisa

⁷ Edward N. Luttwak, *The Rise of China vs. The logic of strategy*, Cambridge, London, 2012, str. 70.

⁸ Suisheng Zhao, „Rethinking the Chinese World Order: the imperial cycle and the rise of China“, *Journal of Contemporary China*, Routledge Taylor & Francis Group, Vol. 24, No. 96, 2015, p. 965.

podrazumeva njeno sazrevanje u rukovođenju multilateralne diplomatije i postepno napuštanja strogo bilateralnih veza, za koje određeni autori kažu da su Kini služili da prikaže svoju superiornost prema slabijima.⁹ Međutim, i sama Kina je u par navrata, kada se radilo o njenim vitalnim nacionalnim interesima, odstupala od multilateralizma i zahtevala strogo bilateralno rešavanje razmimoilaženja stavova. Ovakav stav predstavlja veliki uticaj prošlosti, naročito iz segmenta tributarnog sistema. Sazrevanje diplomatije nas uvodi i u sledeću pretpostavku – a to je podizanje nivoa meke moći. Meka moć bi umanjila sumnje u dalje razvojne aspiracije Kine i svet bi počeo da je percipira kao proaktivnog donosioca mira i bezbednosti. Usaglašavanje nivoa razvijenosti meke i tvrde moći služi kao potvrda da Kina, po njenim rečima, neće postati invazivna sila i da narativ „sa kineskim karakteristikama“ ne znači romantično evociranje imperijalne prošlosti.¹⁰ Kina je svesna činjenice da reči koje koristimo prilikom opisivanja sveta i našeg razvoja govori dosta o tome kako mi vidimo svet, našu poziciju u njemu i način na koji ćemo delovati.¹¹

Pravilno razumevanje dosadašnjih kineskih dostignuća i razvoja ka nečem većem je od krucijalne važnosti.¹² Jedan od načina prikazivanje spiralnog kretanja zasniva se na postavkama Konfucijanizma, stavljajući u prvi plan harmoniju u različitosti i harmoničnu simbiozu.¹³ Zbog netransparentnosti i nepostojanja neutralnosti u diskursima spoljne politike svake države, ne smemo zaboraviti da Konfucijanizam pretpostavlja jedan dijalektički pristup, tako da je KP Kine možda u nekim trenucima i vešto skrivala princip hijerarhije kao jedno od oruđa radi ostvarivanja sopstvenih geopolitičkih *raison d'être*. Ovde se ispostavlja sumnja da li Kina svoje diplomatske odnose zasniva na platformi pariteta, ukoliko znamo da je u prošlosti zahtevala sistem danka (tributary system) zbog njene samoodređene superiornosti prema varvarima? Koliko i da li je opasna promena geopolitičkog identiteta Kine, ili je to samo nametnuti diskurs Zapadne škole mišljenja da je kineska agresivnost zaodnuta u ruho „miroljubivog razvoja“? Sve ove nedoumice i sumnje nas navode na glavno

⁹ Detaljnije o ovome u: Edward N. Luttwak, *The Rise of China vs. The logic of strategy*, op. cit.

¹⁰ Detaljnije o ovome u: John Agnew, „Looking Back to Look Forward: Chinese Geopolitical Narratives and China's Past“, *Eurasian Geography and Economics*, Bellwether Publishing, 2012, 53, No. 3, pp. 300-314.

¹¹ John Agnew and O Tuathail Gearoid „Geopolitics and Discourse: Practical Geopolitical Reasoning in American Foreign Policy“, in: Simon Dalby and Gearoid O Tuathail and Paul Routledge *The Geopolitics Reader*, Routledge, New York, 1998, p. 78.

¹² Zheng Bijian, „China's „Peaceful Rise“ to Great Power Status“, *Foreign Affairs*, Vol. 84, No. 5, Sep-Oct. 2005, p. 18, pp.18-24.

¹³ Detaljnije o ovome u, Suisheng Zhao, „Rethinking the Cinese World Order: the imperial cycle and the rise of China“, op. cit., pp. 961-982.

Qi Hao, „China Debate the the 'New Type of Great Power Relations'“, *The Chinese Journal of International Politics*, 2015, Vol. 8, No. 4, Oxford University Press, London, pp. 349-370.

pitanje našeg rada – na koji način diskurs miroljubivog razvoja utiče na kinesko geopolitičko (re)pozicioniranje u međunarodnom poretku?

Ovaj rad, baziran na vremenskom periodu od 2003. do 2012. godine kada je na čelu Kine bio Hu Đintao (Hu Jintao), pokušaće da odgovori na gore navedena pitanja, koristeći pritom osnovne aksiome iz nauke o geopolitici, dok će pomoćna naučna paradigma proisticati iz teorije realizma, nauke o geoeconomiji i iz teorijskih postavki Engleske škole. Oslanjamo se na nauku o geopolitici zbog njenog naučnog doprinosa u formulaciji osnovnih problema i u kritičkom sagledavanju dinamičnih društvenih procesa iz perspektive Božijeg oka (God's eye perspective),¹⁴ jer je geopolitika novi način analiziranja međunarodne politike kao homogenizovane svetske scene.¹⁵ Homogenizovanost se ne ogleda u anuliranju razlika među geografskim tačkama što joj se često pripisuje,¹⁶ već se ogleda u ukazivanju na međusobnu isprepletenost regionalnih i globalnih izazova kojima smo izloženi svakodnevno. Geopolitika, kao složen okvir istraživanja izložen stalnom procesu menjanja uvek stvara širu sliku, dodavanjem lokalnih i regionalnih dinamika globalnom sistemu kao celini.¹⁷ Svojom evolucijom koja je pratila i promene u načinima nadmetanja među državama, geopolitika ne može više pretpostavljati samo upotrebu vojnih sredstava radi invazije drugih zemalja, već pretpostavlja i diskurzivno razumevanje sveta na osnovu naših jezičkih konstrukcija, ideoloških ubeđenja i nacionalnih očekivanja. Drugačije rečeno, geopolitika kao nauka koja više ne može da se osloni na imperijalna i kolonijalna osvajanja u sebe upija pojam diskursa koji čini platformu iniciranja državnih strategija i kristalizaciju nacionalnih interesa. Po rečima Tuotala (Gearoid O Tuathail) i Egnjua (John Agnew) diskursi su najbolje konceptualizovani kao set mogućnosti koji ljudima stoje na raspolaganju prilikom konstrukcije značenja sveta i njihovih aktivnosti u njemu.¹⁸ U svakom društvu produkcija diskursa se u isti mah kontroliše, selektuje, organizuje i raspodeljuje i to izvesnim posupcima čija je uloga da ukrote moći i opasnosti diskursa da ovladaju njegovim nepredvidim događajima, da izbegnu njegovu tešku i opasnu materijalnost, odnosno diskursi omogućuju čoveku da piše, priča, sluša i ponaša se razumno i u skladu sa pravilima.¹⁹

¹⁴ Detaljnije o ovoj perspektivi u: Simon Dalby and Gearoid O Tuathail and Paul Routledge, *The Geopolitics Reader*, op. cit.

¹⁵ *Ibid.*, p. 16.

¹⁶ Detaljnije u, John Agnew and Gearoid O Tuathail, „Geopolitics and Discourse: Practical Geopolitical Reasoning in American Foreign Policy“, op. cit.

¹⁷ Simon Dalby and Gearoid O Tuathail and Paul Routledge (eds), *The Geopolitics Reader*, op. cit., p. 1.

¹⁸ John Agnew and Gearoid O Tuathail, „Geopolitics and Discourse: Practical Geopolitical Reasoning in American Foreign Policy“, op. cit., p. 80.

¹⁹ *Ibid.*, p. 193. Takođe pogledati i: Mišel Fuko, *Poredak diskursa*, Pristupno predavanja na Kolež de Fransu 1970, Alografije, 2007, str. 8.

Nauka o geoekonomiji nam je od veoma velike važnosti iz niz sledećih razloga. Kao prvi, geoekonomska sredstva predstavljaju jedno od glavnih oruđa Kine u zadovoljavanju njenih nacionalnih apetita. U skladu s tim, Kina je postala jedan od vodećih svetskih korisnika geoekonomskih načina ponašanja.²⁰ Promocija njene moći zasniva se, još uvek, mnogo više na ekonomskim sredstvima i mekom balansiranju. Na platformi ekonomske snage ona rešava svoje unutrašnje goruće probleme, čime ujedno i proteže svoju viziju na susedne regione. Jedno od gorućih unutrašnjih pitanja je i nestabilnost Šinđanga usled separatističkih pretenzija Ujgura. Pored bezbednosnih strategija koje je Kina uposlila, ona kreće i sa ekonomskim projektovanjem ciljeva, što se ogleda kroz *Opening the West Campaign*. Putem ove kampanje zvanični Peking simultano ispunjava nekoliko ciljeva. Pre svega, umanjuje neuravnoteženost njenog unutrašnjeg ekonomskog razvoja na relaciji bogati istok i siromašni zapad. S druge strane, ovom kampanjom smanjuje, ali i zastrašuje ujgurske separatističke pretenzije, čime zvanični Peking uspeva da očuva svoj teritorijalni suverenitet i integritet kao neosporne i nacionalne ciljeve o kojima se ne diskutuje. Takođe, ovaj problematični zapadni i pogranični region pretvara se u čvor preplitanja naftovoda, gasovoda, teretnih i trgovinskih vozova, čime se dodatno upošljavaju domaća sredstva i radna snaga, izvorišta energenata, što pospešuje poboljšanje zastarele, ali po obimu gigantske kineske infrastrukture. Važnost geoekonomije se ogleda i u kineskoj težnji za internacionalizacijom njene valute – renminbi. U tom cilju, Kina je sa mnogim državama krenula da stvara “currency swap agreements”, što je rezultiralo ulaskom renminbija u prestižnu korpu specijalnih prava vučenja Međunarodnog monetarnog fonda. Tim manevrom ona je uspela da odgovori na dva zahteva – široka upotreba njene valute (widely used) i slobodno korišćenje (freely usable).²¹ Ono što nikako ne smemo ispustiti iz vida jeste i snaga njenog domaćeg tržišta koju je uspela da pretvori u geopolitičku prednost. Kao faktore koji govore u prilog tome izdvajamo sledeće: Peking diskreciono od slučaja do slučaja otvara domaće tržište; Kina ima dovoljno kapaciteta da apetit domaćeg tržišta usmeri ka geopolitičkim pretenzijama; Domaće tržište je toliko veliko, da je drugim ekonomijama gotovo nemoguće da ga ignorišu; Trend njenog konstantnog rasta toliko je važan i za razvoj drugih ekonomija, tako da im je neisplativo da naljute kineske zvaničnike.²² Geoekonomija nam pruža i jasan uvid da će mnoge

²⁰ James Reilly, “Geoconomics in Chinese Foreign Policy”, in, Robert D. Blackwill, Jeniffer M. Harris (eds), *War by Other Means, Geoconomics and Statecraft*, Cambridge, London, 2016, p. 93.

²¹ MMF ovde zahteva od zemlje da ispuni kriterijum da bude zemlja izvoznica. Jedan od kineskih motora razvoja je i izvoz. Međutim, nakon izbijanja Svetske ekonomske krize ovaj motor je bio doveden u pitanje, jer je Vlada Kine, shvatila da se njena ekonomija oslanja 60% na izvoz.

²² James Reilly, “Geoconomics in Chinese Foreign Policy”, *Ibid.*, p. 150.

zemlje pokušati da otežaju i onemogućće dalji kineski ekonomski rast upravo kroz prizmu geoeonomije, u prilog čemu nam govore već brojne preduzete akcije u tom smeru. U Argentini i Brazilu 2011. godine donet je zakon kojim se zabranjuje dalja prodaja zemljišta kineskim firmama. Amerika je zabranila uvoz robe vezane za infrasktrukturu telekomunikacije. Takođe, ista zabrana je na delu i u Indiji.

Teorija realizma operiše parametrima bezbednosne dileme i Kine kao revolucionarne revizionističke države.²³ Po njihovom mišljenju u međunarodnim odnosima ne postoji miroljubivi put do modernosti i da Kina uvodi arhitekturu međunarodne bezbednosti u zlokobni *fin de siecle*.²⁴ Engleska škola međunarodnih odnosa iznedrila je nekoliko prepoznatljivih koncepata: međunarodno i svetsko društvo, pluralizam/solidarizam, primarnost institucija, „standard civilizacije“ i važnost sistema (*raison de system*).²⁵ U skladu s tim pretpostavkama nailazimo i na stanovište da će uspon Kine prouzrokovati međunarodnu nestabilnost i konflikt. Uspon nove, nezadovoljne velike sile, istorijski posmatrano, uvek je izazivalo velike ratove. Štaviše, Kina je u par navrata pokazala da se ne libi da upotrebi silu protiv svojih suseda, takođe, vodila je više pograničnih ratova od 1945. nego bilo koja država na svetu.²⁶ Stanovište Engleske škole međunarodnih odnosa i teoretičara koji je upotrebljavaju prilikom analize, pretpostavlja svetonazor o Kini kao obezbeđivaču geopolitičke slobode i novih razvojnih mogućnosti, implementirajući takav razvoj, sinergiju umesto vođstva, harmoniju u različitosti umesto nametnutih vrednosti. U tom smislu, zvaničnom Peking su neophodni partneri, jer miroljubivi razvoj ne može biti postignut jednostranim akcijama Kine, već samo u saradnji i istrajnim zajedničkim radom Kine i ostatka međunarodne zajednice.²⁷

Rad je podeljen na tri celine. Nakon objašnjavanja ekonomskog razvoja Kine, koji je postao „vruća“ tema od svakodnevnog, preko političkog pa sve do akademskog govora, jer sakrivanje potencijala u skladu sa Dengovom vizijom više nije moguće, mi ćemo radi dobijanja odgovora na ključno pitanje morati da odgovorimo na niz potpitanja. U skladu s tim, deo svog istraživačkog napora fokusiraćemo i na jezičko-semantičke i organsko-

²³ Barry Buzan, „The Logic and Contradictions of ‘Peaceful Rise/Development’ as China’s Grand Strategy“, *The Chinese Journal of International Politics*, 2014, Vol. 7, No. 4, Oxford University Press, London, p. 392.

²⁴ Fred Halliday, *Revolution and World Politics: The Rise and Fall of the Sixth Great Power*, Macmillan, 1999, p. 2

²⁵ Wang Jiangli, Barry Buzan, „The English and Chinese School of International Relations“, in Yongjin Zhang, Teng-chi Chang, *Constructing a Chinese School of International Relations*, Routledge, New York, 2016, p.138.

²⁶ Sean M. Lynn-Jones, „Preface“, in Michael E. Brown and Owen R. Cote and Sean M. Lynn-Jones and Steven E. Miller (eds), *The Rise of China*, Cambridge, London, 2001, p. xxv.

²⁷ Barry Buzan, „China in International Society. Is Peaceful rise Possible“, *The Chinese Journal of International Politics*, Vol. 3, 2010, p. 8.

diskurzivne faktore koji su doprineli promenama od miroljubivog uspona ka miroljubivom razvoju. Važnost miroljubivog razvoja kao diskursa spoljne i unutrašnje politike nalazimo i u rečima Edvarda Lutvaka (Edward N. Luttwak) koji kaže da kineska nearogantna diplomatija, koja je spremna na pregovaranje u svakom trenutku, nije održiva na duge staze ukoliko se ovim tempom nastavi njeno vojno razvijanje. Kineski lideri pokušavaju da spoje međusobno nepodržavajuće ciljeve – ekonomski rast, vojnu modernizaciju i tome srazmeran uticaj na globalnom nivou. Tačnije, Kina mora pronaći, kreirati i insistirati na određenom diskursu kao platformi velike strategije koja bi otklonila sve sumnje u buduću, i sasvim očekivani kineski razvoj.²⁸ Treći deo rada se odnosi na praktičnu primenu, a možda u određenim trenucima, zlouporebu ovog diskursa na ravni unutrašnje i spoljne politike. Ovo ukazuje na međusobnu neraskidivost, trendova, procesa i ponašanja između internog i eksternog. Dejvid Atkinson (David Atkinson) i Klaus Dod (Klaus Dodds) kažu da su distinkcije ucrtane između domaćih Mi i izvanograničnih Drugih uslovljene geopolitičkim predstavama i moralnim i fizičkim granicama koje dele svet na naš i njihov prostor.²⁹

1. Ekonomski razvoj Kine – pretnja, prilika ili izazov za međunarodni poredak?

Narodna Republika Kina nakon održavanja Trećeg plenuma jedanaestog saziva CK KP Kine, decembra meseca 1978. godine, čini kopernikanski obrt u shvatanju međunarodnih odnosa, globalne bezbednosti, geopolitičkog rasporeda snaga menjajući model svog ekonomskog razvoja. Koordinisana i iz centra vođena politika otvorenih vrata, sa maksimalnim korišćenjem resursa mnogobrojne i jeftine radne snage, Kinu pretvara u glavnu, ali i veoma zagađenu, radionicu sveta.³⁰ Tok ekonomskih reformi i trgovinskog procvata, sada već druge ekonomije sveta, izvlači iz siromaštva oko 400 miliona svojih građana, dok iz kandži apsolutnog siromaštva izbavlja 240 miliona pripadnika Han civilizacije.³¹ Ukoliko dohodak razmatramo sa stanovišta *per capita*, možemo uočiti da je Kina i dalje zemlja u razvoju i da

²⁸ Detaljnije o ovome u Edward N. Luttwak, *The Rise of China vs. The logic of strategy*, op. cit.

²⁹ Atkinson David and Dodds Klaus, *Geopolitical Traditions*, Routledge, op. cit., p. 10.

³⁰ Dragana Mitrović, *Kineska reforma i svet*, Institut za ekonomiku i finansije, Beograd, 1995, str. 145.

³¹ BDP Kine u 2014. godini se merio u vrednosti od 10.354,80 milijardi američkih dolara. BDP Kine čini 16,7% ukupne svetske ekonomije. Kineski BDP koji je iznosio 1.437,8 američkih dolara 1960. godine, u 2014. godini je dostigao visinu od 10.354,8 američkih dolara. Dostupno na: <http://www.tradingeconomics.com/china/gdp>, pristupljeno 10.04.2016.

Detaljnije o iskorenjivaju siromaštva u, Dragana Mitrović, *Razvojni resursi i razvojne politike zemalja Azije*, u: Dragana Mitrović (ur), *Kina, ekonomska modernizacija i njena održivost*, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2013, str. 1-23.

joj je od krucijalne važnosti birokratski usklađena i iz centra vođena fleksibilna, ali ujedno podesna i postojana politika. Zašto je Kina na takav način definisana politika preko potrebna? Zato što će im pomoći u procesima odlučivanja. Neslaganja između ministarstava i provincija čiji su stavovi različiti moraju biti prevaziđena.³² Ovako vođena politika mora uključiti osluškivanje potreba tržišta i građana, jer i najmanji problem u ekonomskom i socijalnom razvoju pomnožen sa 1,3 ili čak 1,5 milijardi građana može izazvati velike probleme. Svaka finansijska svota i materijalni izvori, ma koliko god veliki bili, kada se podele sa ovolikim brojem građana sami po sebi sažimaju se na malu količinu posmatrano terminom *per capita*.³³

Integracijom u međunarodnu ekonomiju i daljim povezivanjem sa svetom, naročito nakon ulaska Kine u Svetsku trgovinsku organizaciju (STO) i ulaska renminbija u korpu sa specijalnim pravima vučenja, zvanični Peking postaje svestan novododate ekonomske snage koju istovremeno mora kontrolisati, ali i usmeriti ka sektorima koji predstavljaju uska grla njenog daljeg razvoja.³⁴ Kada je Kina dostigla određeni nivo razvoja, meren indikatorima najvećeg kupca američkih hartija od vrednosti i najvećeg kreditora američkog spoljnog duga, Dženg Biđian (Zheng Bijian) u svojim govorima kaže da su se javila dva pitanja:

1. Kako shvatiti kineske uspehe u razvoju?
2. Na koji način posmatrati kineski put razvoja u prvoj polovini 21. veka?³⁵

Strukturalne ekonomske promene koje je sprovelo kinesko rukovodstvo na čelu sa Deng Sjaopingom (Deng Xiaoping), merene približavanjem ekonomije „azijskog zmaja“ američkoj, pokazuju briljantne rezultate. Na početku politike reformi i otvaranja veličina američke ekonomije je bila 31,5 puta veća od kineske. Tokom 2002. godine, američka ekonomija je bila 7,6 puta veća od ekonomije Kine. Ekonomski raskorak između ove dve države je nastavio da se smanjuje, pa je tako u 2007. godini ekonomija Amerike bila svega 4,2 puta veća od kineske.³⁶ Bez presedana ekonomski razvoj Kine, s jedne strane, pokazuje da se tzv. vašingtonski konsenzus, baziran na ideji da će samo širenje slobodnog tržišta širom sveta dovesti do preokreta i ekonomskog i društvenog preobražaja zemalja u razvoju, pokazao potpuno pogrešnim.³⁷ S druge strane, ekonomija Kine bazirana na tri motora razvoja

³² Dejvid Lempton, *Slediti lidera*, CIRSD, Beograd, 2014, str. 78.

³³ Govor Hu Đintaoa na BFA godišnjoj konferenciji 2004, dostupno na: <http://www.china.org.cn/english/features/93897.htm>, pristupljeno 14.04.2016. godine.

³⁴ Izjava Kristine Lagard, dostupna na zvaničnom sajtu Međunarodnog monetarnog fonda: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2015/pr15540.htm>, pristupljeno 10.04.2016.

³⁵ Govori Zheng Bijian-a o miroljubivom usponu u periodu od 1997-2004. godine. Dostupno na: <http://www.brookings.edu/fp/events/20050616bijianlunch.pdf>, pristupljeno 07.04.2016.

³⁶ Yuan-kang Wang, „China’s Response to the Unipolar World: The Strategic Logic of Peaceful Development“, *Journal of Asian and African Studies*, SAGE Journals, 45(5), p. 564.

³⁷ Dragana Mitrović, *Međunarodna politička ekonomija*, Čigoja štampa, Beograd, 2008, str. 234.

– investicije, izvoz i domaća potrošnja, ali sa prevashodnim osloncem na izvoz, bila je poljuljana i njena održivost dovedena u pitanje nakon izbijanja Svetske ekonomske krize.³⁸

Istraživanjem literature o Kini dolazimo do shvatanja da kineski ekonomski razvoj zemlje širom sveta, u skladu sa svojim nacionalnim interesima, geopolitičkim pretenzijama, metanarativnim diskursima u noosferi nacionalnog identiteta, shvataju dvojako. S jedne strane, kineski razvoj se shvata kao pretnja, kao snaga koja stvara Tukididovu zamku i da će dovesti do urušavanja bezbednosne arhitekture međunarodnog poretka. Iz takvog trenda dolazi do stvaranja teorije o kineskoj pretnji (China Threat Theory) i o kolapsu Kine (China Collapse Theory). Najistaknutiji predstavnik ovih postavki je Dejvid Šambauh (David Shambaugh) koji kaže da tvrdi autoritarni sistem u Kini nije održiv ni ekonomski ni politički.³⁹ Pored ovoga, nailazimo i na stavove da će Kina postati imperija prožeta nacionalističko-iredentističkim osećanjima kao istorijskim zaostavštinama nebeskog carstva i *Tianxia* kompleksa.⁴⁰ U svojim govorima Hu Đintao (Hu Jintao) kaže da takav stav o Kini postoji jer se ona ne uklapau racionalističko-prosvetiteljske standarde, norme i sheme o demokratiji, ljudskim pravima i slobodama, i rezolucijama koje je Bušova administracija želela da učini validnim.⁴¹ Većina predstavnika ove škole zaboravlja da je kineska transformacija krenula sa veoma niske startne pozicije i da je do sada uspela da postigne neverovatne rezultate u globalnom ambijentu pod apsolutnom kontrolom SAD, super moćne države koja predstavlja drugačiji vrednosni i identitetni diskurs, što kineske rezultate čini još impresivnijim.⁴² Određene države iz sasvim drugačijih pobuda i ubeđenja razvoj Kine shvataju kao mogućnost geopolitičkog oslobođenja, napuštanje neomonetarističke doktrine i kreiranja puta razvoja u skladu sa sopstvenim mogućnostima što će doprineti stvaranju rascvetane složenosti.⁴³

³⁸ Detaljnije o ovome u: Dragana Mitrović (ur.), *Razvojni resursi i razvojne politike zemalja Azije*, op. cit., str. 1-23.

³⁹ Detaljnije o ovome u: David Shambaugh, *China's Future*, Polity Press, UK, 2016.

⁴⁰ Detaljnije o ovome, June Teufel Dreyer, „The 'Tianxia Trope': will China change the international system“, *Journal of Contemporary China*, Volume 24, Issue 96, Routledge Taylor&Francis Group, 2015, pp. 1015-1031.

⁴¹ Govor Hu Đintaoa, na šezdesetogodišnjici od osnivanja UN, dostupno: <http://www.un.org/webcast/summit2005/statements15/china050915eng.pdf>, pristupljeno 19.04.2016.

⁴² Dragana Mitrović, „China's Response to World Economic Crisis and Her Rise“ Ibid, p. 72, available at: <http://www.hksyu.edu/ccrc/Publications/0903%20Annual%20Conference%20Final.pdf> accessed 21.03.2017

⁴³ Aleksandar Dugin, *Osnovi geopolitike, knjiga 2*, op. cit., str. 52.

2. Od miroljubivog uspona ka miroljubivom razvoju

Vodeći se historijom i padom ljudske civilizacije u dva svetska rata, ali i radi otklanjanja prideva koji su bili u upotrebi prilikom opisivanja Nemačke i Japana, rukovodstvo Kine uvodi novi diplomatski diskurs, miroljubivi uspon, s ciljem pokazivanja da razvoj „azijskog zmaja“ ne izaziva i da u daljoj budućnosti neće izazivati globalnu stabilnost i bezbednost, već se može definisati kao promotor daljeg razvoja i napretka istih kategorija.⁴⁴ Kina će imati drugačiju stazu uspona u odnosu na uspon nekih država u modernoj historiji. Naša verzija uspona sa kineskim karakteristikama oslanjaće se na daljem otvaranju tržišta, institucionalnim inovacijama, daljem povezivanju sa globalnom ekonomijom umesto izolovanja iz iste, kao i podjednako na stvaranju ambijenta zajedničke koristi i obostrano isplativih odnosa.⁴⁵ Uvođenje prvo diskursa miroljubivi uspon, pa zatim njegova zamena diskursom miroljubivi razvoj, predstavlja početni korak u mekom balansiranju (soft balancing) Amerike, jer Kina ne sme, ne može a i još uvek nije voljna da svoje resurse rasipa na vojnim frontovima.⁴⁶ Uvođenjem ovog diskursa Kina prikazuje svetu svoj sistem vrednosti, pokušavajući da teško razumljive strane istog definiše kao sopstvenu autentičnost i verovanje u harmoniju, koja je snagom meke moći Zapada prikazana kao opasnost po ustoličene norme međunarodnog poretka, prava i bezbednosne arhitekture. Međutim, na osnovu postavki kritičke geopolitike i subjektivnosti sveta, postavlja se pitanje koliko je i sama Kina objektivna u svojim nastojanjima, a koliko samo teži ostvarivanju svojih nacionalnih ciljeva. Da li je, ipak, miroljubivi razvoj jedna šarmantna ofanziva?

Kinesko rukovodstvo postavši svesno da reč „uspon“ sa sobom ima negativne konotacije, kako iz teorijske i podjednako i iz ugla objektivno-istorijske perspektive kreirane na bazi hladnoratovskog mentaliteta igre sa nultom sumom i kineske tributarne i tradicije viktimizacije od strane jačih,

⁴⁴ David Armstrong, „Revolution and World Order: The Revolutionary State“, *International Society*, Clarendon Press, Oxford, 1993, p. 163.

⁴⁵ Govori Zheng Bijian-a o miroljubivom usponu u periodu od 1997-2004. godine. Dostupno na: <http://www.brookings.edu/fp/events/20050616bijianlunch.pdf>, pristupljeno 07.04.2016.

⁴⁶ Detaljnije o ovome u: Stephen M. Walt, *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, London, 1990.

John H. Herz, „Idealist Internationalism and Security Dilemma“, in: *World Politics*, Vol. 2, No. 2 (Jan., 1950), pp. 157-180.

David Shambaugh, „Conainment or Engagement of China? Calculating Beijing's Responses“, in: *International Security*, Vol. 21, No. 2, Massachusetts Institute of technology, USA, 1996, pp. 180-209.

Michael G. Nelson, *China's Peaceful Rise*, School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas, United States Air Force, dostupno na: [file:///C:/Users/SLOBODAN/Downloads/ADA611980%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/SLOBODAN/Downloads/ADA611980%20(2).pdf), pristupljeno 07.04.2016.

Hu Đintao (Hu Jintao) u govoru *Kineski uspon je prilika za Aziju* uvodi pojam miroljubivi razvoj kao mogućnost, ali ne i 100% sigurnost daljeg napretka Azije baziranog na miru i saradnji, jer ponašanje jedne države imaće posledice ne samo po nju, već i po ostale zemlje sveta.⁴⁷ U potpunosti smo svesni da ukoliko jedna zemlja želi da se razvije, ona mora dozvoliti i drugima da se razvijaju u isto vreme.⁴⁸ Ovim diskursom KP Kine želi da prikaže pragmatičnost svog nacionalizma, rukovođenog kraljevskom etikom i fleksibilnim načelima.⁴⁹ Fleksibilnost i pragmatičnost su dovedeni u pitanje, jer u svojim mnogobrojnim potezima Kina ostaje beskompromisna u pitanjima koje smatra svojim vitalnim interesima ili koji uključuju određena istorijska osećanja i sećanja.⁵⁰

Kao javno prihvaćen diskurs kineske komunikacije sa drugim državama Nacionalni kongres Kine donosi dokument, Beli papir o kineskom miroljubivom razvoju. U okviru ovog dokumenta mi možemo pročitati da će Kina sebe razvijati putem održavanja i doprinosa svetskom miru. Razvoju će težiti kroz reforme i inovacije, obezbeđujući zajedničku korist i razvoj sa drugim zemljama u skladu sa principima ekonomske globalizacije, a ipak sa surovim poštovanjem suvereniteta, radi stvaranja harmoničnog sveta dugotrajnog mira i zajedničkog prosperiteta.⁵¹ Prostorna dimenzija ovog diskursa na osnovu koga se opravdaju mnogobrojne radnje KP Kine predstavlja globalni nivo, što znači da Kina pokušava da sebi raskrči put iz okvira regionalne države shvaćene u terminima Dugina.

3. Miroljubivi razvoj u praksi

Zbog svog geografskog položaja, pomorskih sukoba, separatističkih pretenzija Ujgura, Tibetanaca i razdvojenosti od Tajvana, neophodnosti diverzifikacije izvora i ruta energetskog snabdevanja usled nestabilnosti Malaka prolaza i američke šape na Bliskom istoku, dugačke granice sa svojim

⁴⁷ Govor Hu Jintao-a, *China' Development as an Opportunity for Asia*, Godišnja konferencija Bo'ao foruma, dostupno na: <http://www.china.org.cn/english/features/93897.htm>, pristuljeno 12.04.2016.

⁴⁸ Dai Binguo, „Istrajati na putu miroljubivog razvoja“, *Međunarodna politika*, god. LXII, Br. 1142, April-Jun 2011, Institut za međunarodnu politiku i prvredu, Beograd, str. 22.

⁴⁹ Detaljnije o ovome u: Suisheng Zhao, „China's pragmatic nationalism: Is it manageable“, *Washington Quartely*, The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, Winter 2005-06, pp. 131-144. Suisheng Zhao, „Rethinking the Cinese World Order: the imperial cycle and the rise of China“, op. cit., pp. 961-982.

⁵⁰ Suisheng Zhao, „Foreign Policy Implications of Chinese Nationalism Revisted: the strident turn“, *Journal of Contemporary China*, Routledge Taylor & Francis Group, Volume 22, Issue 82, 2013, p. 540.

⁵¹ „Beli papir o miroljubivom razvoju“, dostupan na: <http://in.chineseembassy.org/eng/zt/peaceful/t855717.htm>, pristupljeno 12.04.2016.

susedima i istorijskih sukoba zbog nepomirljivih ideoloških razmimoilaženja, za Kinu je od veoma velikog značaja da regionalno okruženje bude stabilno i bez osnove za stvaranjem bilo kakve vrste turbulencija čiji bi odjek imao ne samo negativne posledice na njihov razvoj i bezbednost, već i na razvoj i bezbednost celokupne međunarodne zajednice. Rukovođenje ovim činjenicama predstavlja inicijalnu kapislu za promovisanjem dobrosusedske diplomatije, a zatim i njeno produblјivanje i dalje uobličavanje konceptom miroljubivog razvoja i na kraju konceptom nove bezbednosti. U tom smislu zvaničnici Pekinga su u par navrata naglašavali važnost prijateljskih i srdačnih odnosa sa susedima, kroz smirivanje, obogaćivanje i dalji razvoj prijateljstva.⁵² Sa tim istim susedima Kina je pokazivala i svoju snagu, naročito kada se je bilo reči o razmimoilaženju povodom stavova o Južnom kineskom moru.

Novi koncept bezbednosti, baziran na sveobuhvatnoj, zajedničkoj i bezbednosti putem saradnje, predstavlja politiku uverenja da je Kina načinila otklon od komuniciranja sa svojim susedima na principu superiornost-inferiornost. Umesto hegemonskog principa obezbeđivanja bezbednosti drugim državama, rukovodstvo najmnogoljudnije države sveta teži stvaranju koncepta zajedničke ekonomske, vojne, ekološke i strateške bezbednosti u okviru koje regionalni bezbednosni mehanizmi služe povećanju nivoa poverenja i uvažavanja različitih modela razvoja i institucionalnih mehanizama.⁵³ Rukovodstvu Kine je od velike važnosti da bude percipirano kao odgovorna „velika“ država ali, s druge strane, isto rukovodstvo mora pažljivo odmeriti svaku reč i akciju kako ne bi probudilo zabrinutost kod suseda i šire zajednice.

Dobrosusedskom diplomatijom Kina pokazuje da je ona deo Azije i da njen napredak svakako znači i napredak njenih suseda, ali ponovo pod senkom kineske vizije. Razvoj suseda uz pomoć Kine ujedno doprinosi smanjivanju uticaja Amerike u njenom neposrednom okruženju, što istovremeno povećava veću stratešku zavisnost istih od Kine. Kao najveće potencijalno tržište sa godišnjim rastom od 15% stvorilo je od Kine trećeg najvećeg uvoznika na globalnom nivou i najvećeg uvozniku u Aziji. Kina je tokom 2003. godine iz ostatka Azije uvezla dobra u vrednosti od 272,9 milijardi US\$, od čega 42,4% potiče iz zemalja ASEAN-a (Association of Southeast Asian Nations – Asocijacija nacija jugoistočne Azije), Japana i Republike Koreje i Indije sa povećanjem od preko 35%.⁵⁴ U skladu sa takvom

⁵² Yongnian Zheng, Sow Keat TOK, „China’s ‘Peaceful Rise’: Concept and Practice“, op. cit., p. 14.

⁵³ Deborah Welch Larson, „Will China be a New Type of Great Power“, *The Chinese Journal of International Politics*, Vol. 8, No. 4, Oxford University Press, London, 2015, p. 337.

⁵⁴ Govor Hu Jintao-a, *China’s Development as an Opportunity for Asia*, Godišnja konferencija Bo’ao foruma, dostupno na: <http://www.china.org.cn/english/features/93897.htm>, pristuljeno 12.04.206.

vizijom Kina intenzivira saradnju sa svojim južnim i istočnim susedima. Ta grupacija suseda je povezana u ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) aranžman. Svojom plodotvornom saradnjom od 1995. zvanični Peking sa njima stvara sledeći niz mehanizama: ASEAN + 1 (Kina) i ASEAN + 3 (Kina, Japan i Koreja). Takođe, zvanični Peking ulaže mnogo napora u funkcionisanje ASEAN regionalnog foruma (ARF) koji pokriva mnogobrojna pitanja iz oblasti bezbednosti, s ciljem pokazivanja da razvoj Kine neće predstavljati pretnju, već ekonomske i razvojne mogućnosti članicama ovog regionalnog mehanizma. Tokom 1997. godine kada je izbila Azijska finansijska kriza, Kina nije dozvolila dalju depresijaciju njene valute i na takav način je obezbedila ekonomsku pomoć pogođenim zemljama, čime je Peking krenuo sa uveravanjem svojih suseda da bi razvijena Kina mogla da bude „velika“ država koja je odgovorna prema svom najbližem regionu.⁵⁵ Ovo je bilo praćeno davanjem pomoći Tajlandu u vrednosti od jedne milijarde US\$ i ubrizgavanje u MMF između četiri i šest milijardi US\$ kao vid pomoći zemljama jugoistočne Azije. Takođe, težnja ka izgradnji stabilnih i partnerskih susedskih odnosa i neposrednog okruženja pogodnog za dalju i obostranu modernizaciju može se naći i u činjenici da je tokom prve naftne krize u 1973. godini Kina nastavila da izvozi sirovu naftu Tajlandu, Filipinima i ostalim azijskim državama. Ovim manevrima zvanični Peking je svakako poboljšao svoju sliku u očima rukovodilaca najbližih suseda, što je rezultiralo činjenicom da je Kina prva zemlja nečlanica koja je potpisala sa ASEAN-om Ugovor o prijateljstvu i saradnji. Težina ovog ugovora ogleda se u segmentima kao što su ekonomija, bezbednost i stvaranje multipolarnog sveta, a naročito u sprovođenju novog koncepta bezbednosti. Dalji razvoj pragmatičnih i dobrosusedskih odnosa rezultirali su uspostavljanjem slobodne carinske zone 2010. godine, koja je ujedno i najveća slobodna carinska zona između zemalja u razvoju. Preteča slobodne carinske zone jeste Sporazum o trgovini robom, utemeljen na Okvirnom sporazumu o ekonomskoj saradnji, kada je trgovina za više od sedam hiljada vrsta artikala olakšana, a samim tim ta ista trgovina podstaknuta, ubrzana i dodatno pojačana. Finansijska pomoć koju Kina snagom svoje ekonomije može obezbediti naročito doprinosi činjenici da jake države moraju biti ocenjene kao saveznici zato jer one mogu mnogo ponuditi svojim partnerima, ali s druge strane i istovremeno one moraju izbeći svaku vrstu agresivnog ponašanja.⁵⁶ S obzirom na svoju istoriju, prožetu sukobima radi zaštite nacionalnog jedinstva i državnog i teritorijalnog suvereniteta, zvanični Peking mora biti veoma obraziv u svojim izjavima i načinu ponašanja. Bilateralni odnosi između Kine i ASEAN regionalnog mehanizma, pored uspešne ekonomske saradnje prožeti su i segmentima razmimoilaženja i

⁵⁵ Yuan-kang Wang, „China’s Response to the Unipolar World: The Strategic Logic of Peaceful Development“, *Journal of Asian and African Studies*, 45(5), SAGE Journals, p. 562.

⁵⁶ Stephen M. Walt, *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, London, 1990. p. 27.

čarki, naročito kada pričamo o linijama razgraničenja oko Spratli i Parasel ostrva. Jedan od primera koji se kosi sa kineskim principom dobrosusedske diplomatije i miroljubivog razvoja predstavlja odluka Kine da zaustavi uvoz banana sa Filipina, nakon što su filipinski zvaničnici uhapsili jednog kineskog ribara. Ova odluka je bila simboličnog karaktera, koji je pokazivala da ukoliko Filipini ne promene svoj stav ekonomska snaga Kine, na štetu Manile, tek će biti prikazana i da je gubitak filipinskih farmera od 760.000 US\$ tek početak. Pored ovoga, zvanični Peking je obeshrabrio odlazak kineskih turista na Filipine i uveo zabranu pecanja u vodama gde je uhapšen kineski ribar. Takođe, simptomatična je bila odluka NR Kine, 2010. godine da stopira izvoz retkih minerala, što je uslovalo agilnije prisustvo Japana u regionu Centralne Azije i time još više zakomplikovala pravila nove Velike igre. Vidimo da Kina, pored geoekonomske šargarepe, radi ostvarivanja svojih geopolitičkih ciljeva u određenim situacijama može posegnuti i za geoekonomskim štapom kako bi zaštitila nacionalne interese i geopolitički kurs kretanja. Da li je onda rebalansiranje Kine u Azijskopacifičkom regionu neophodna strategija slabijih? Pored činjenice da su Kina i članice ASEAN grupacije zemalja 2002. godine potpisale Deklaraciju o ponašanju zainteresovanih strana u Južnom kineskom moru rešavanje već decenijama gorućih pitanja razgraničenja, eksploatacija morskog dna i korišćenja prava ekskluzivnih ekonomskih zona, se ne nazire. Sama Deklaracija pored mnogobrojnih apstraktnih načela ne nudi nikakav konkretan mehanizam za rešavanje sukoba i načina kažnjavanja strane koja se ogлуši od pravila definisana u okviru nje. Takođe, nije definisan nijedan vremenski okvir kada bi Deklaracija postala pravno obavezujuća. Ovde se postavlja pitanje kako će Kina usaglasiti svoj diskurs miroljubivog razvoja i dobrosusedske diplomatije kada vidimo da njeno ponašanje u Južnom kineskom moru odskače od pravila fleksibilnosti, nearogantnosti, pragmatičnosti i dobrosusedske diplomatije. Sasvim razumljivo da je takvo isključivo kinesko ponašanje izazvalo predvidljivu i višeslojnu reakciju sa rezultatom novog talasa trke u naoružanju.

Možda najilustrativniji primer koncepta nove bezbednosti i sazrevanja, inicirane i od strane Kine vođenjem multilateralne diplomatije, predstavlja Šangajska organizacija za saradnju (ŠOS). ŠOS, rukovođen šangajskim duhom, nastaje prevashodno radi borbe protiv tri zla – terorizma, religijskog ekstremizma i separatizma, jer Kina postaje svesna svoje izmenjene pozicije nakon 11. septembra 2001. Delovanje ŠOS-a nije usmereno ni prema jednoj posebnoj državi i baviće se netradicionalnim bezbednosnim pretnjama.⁵⁷ Kada pogledamo prostor koji obuhvata ovaj regionalni mehanizam možemo zaključiti da je ŠOS od suštinske strateške važnosti Kini putem kog želi da od Centralne Azije stvori pouzdanog partnera, geopolitički “gateway umesto shatterbelt” i stabilnu platformu za sprovođenje sada već veoma poznatog

⁵⁷ Deborah Welch Larson, „Will China be a New Type of Great Power“, op. cit., p. 343.

projekta – One Belt One Road.⁵⁸ Centralna Azija, nekada uvučena u vakuum moći, sada predstavlja jedan od najdinamičnijih regiona na svetu, sa ogromnom geostrateškom i geopolitičkom važnošću. Jedan od razloga zašto je ona važna Kini, jeste da zvanični Peking pokušava da planski uobliči i realizuje politiku stvaranja strateških rezervi, ali i strategiju ravnomerno raspoređenog i sigurnog snabdevanja svih energenata, neophodnih daljem razvoju kineske privrede. Pored ovoga, obezbeđivanje stabilnosti zapadne oblasti, to jest Šinđanga,⁵⁹ radi umanjivanja efekta ne samo obojenih revolucija, već i sprečavanje širenja islamskog fundamentalizma koji dolazi iz Avganistana. Obezbeđivanje Centralne Azije, sa novododatim kineskim uticajem, pored ruskog, od strane određenih teoretičara bio je okarakterisan da kineski lideri na svako komešanje u svom regionu gledaju kao na izazov direktno upućen njima i da na takav način opravdavaju svoje odgovore.⁶⁰

Ocenjen na početku kao „klub diktatora“, ŠOS je uspeo da ostvari rezultate vredne podozrenja ili divljenja, iako se njegove članice razlikuju na institucionalnom, kulturnom, ideološkom i na nivou odabranih modela razvoja. Sa stanovišta energetske bezbednosti, Kina investira i pokreće naftovod između Alatava u Kazahstana do kineske granice u Šinđangu, koji je počeo sa radom 2006. godine. Ovaj naftovod dugačak 962,2 km projektovan je da prenosi 20 miliona tona nafte godišnje iz nalazišta Aktobe, Kumkol i Kašagan sa obala Kaspijskog mora, dok je 2006. godine Kina kroz njega uvezla oko 4,75 miliona tona sirove nafte iz Kazahstana. Ovaj naftovod je deo šireg projekta, tačnije naftovoda dugačkog 3000 km, na osnovu Sporazuma iz jula meseca 2013. godine.⁶¹ Svi ovi potezi predstavljaju potku u stvaranju strateških rezervi nafte. Strateške naftne rezerve obezbedile bi normalno funkcionisanje privrede 100 dana, jer je Kina 2012. godine postala najveći svetski potrošač energenata, trošeći 21,9% procenata ukupne svetske ponude istih te godine.⁶²

⁵⁸ Po svojoj operacionoj definiciji shetterbelts su strateški važni regioni koji su istovremeno podeljeni unutrašnjim razlikama i na osnovu nadmetanja velikih sila. Ovo nadmetanje može samo pojačati intenzitet fragmentacije putem snabdevanja oružjem, ekonomskim nagradama i olakšicama i političkom podrškom. U ovakom određenim regionima, konflikti se mogu veoma lako preneti i na susedne zemlje.“ Saul Bernard Cohen, *Geopolitics – The Geography of International Relations*, Rowman & Littlefield, London, 2013, p. 48.

Detaljnije o ovom projektu u, Ljiljana Stević, *Bosna i Hercegovina na Novom putu svile. Strategija, stanje, perspektive i pozicioniranje u skladu sa novom kineskom strategijom u zemljama CIE*, Politea, decembar 2015, Naučni časopis FPN, Banja Luka.

⁵⁹ Dragana Mitrović, *Strategijsko-bezbednosna pozicija Kine posle 11. septembra 2001. godine*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, dostupno na: http://www.bezbednost.org/upload/document/mitrovi_2005_strategijsko-bezbednosna_pozicija_kin.pdf, pristupljeno 14.04.2016.

⁶⁰ John Agnew, „Looking Back to Look Forward: Chinese Geopolitical Narratives and China’s Past”, op. cit., p. 305.

⁶¹ Detaljnije o naftovodima u Ibidem, str. 133-155.

⁶² Dragana Mitrović, Dragan Trailović, „Geopolitika kineske energetske strategije u Centralnoj Aziji”, *Srpska politička misao*, Br. 2, Vol. 44, Beograd, 2014, str. 141.

Ovaj strateški projekat sastoji se od nekoliko etapa – prva faza je završena 2008. godine izgradnjom četiri planirana skladišna kapaciteta koja su 2009. i 2010. godine ispunjena rezervama od 103 miliona barela sirove nafte, 2013. biće ispunjena druga faza dodavanjem još 245 miliona barela, a do 2020. i kraja poslednje, treće faze, rezervama će biti pridodato i poslednjih 152 miliona čime bi se ispunio plan od gotovo 500 miliona barela strateških rezervi.⁶³

Jedan od rezultata je povećanje ekonomske saradnje između Kine i zemalja Centralne Azije jer je trgovina između njih porasla sa 525 miliona US\$ 1992. godine na 40 milijardi u 2011.⁶⁴ Međutim, sve države Centralne Azije, osim Turkmenistana, beleže deficit u svojim trgovinskim odnosima sa Kinom. U tom smislu, Kina se mora prikazati kao pouzdani partner, koji neće samo sebično crpeti njihove resurse i upošljavati sopstvenu radnu snagu i industriju čelika, već da će potpomognuti njihov razvoj, nezavisnost i društvenu stabilnost. Međutim, povećani uticaj, naročito u oblasti koju je Kremlj proglasio svojim dvorištem, i narušavanjem uticaja koji je Amerika pokušavala da izgradi decenijama unazad za sobom povlači niz pitanja. Kao prvo možemo izdvojiti pitanje kako će se i na koji način promena sfera uticaja odraziti na kinesko-ruske odnose ako znamo da je Kina preuzela *Petro Kazakhstan Inc* 2005. godine za 4,18 milijardi US\$. Takođe, centralne banke Kine i Kazahstana su juna meseca 2011. godine potpisale „Juan-KZT“ Ugovor o razmeni valuta u vrednosti od jedne milijarde US\$. Banke na teritoriji Kazahstana planiraju da u potpunosti iscrpe njihove rezerve u renminbima i da sa Kinom ostvare trgovinu koja bi se merila vrednosti od 40 milijardi US\$. Okretanje Turkmenistana saradnji sa Kinom, usled nezadovoljstva nastalog potpisivanjem sporazuma o isporuci turkmenskog gasa ruskom Gazpromu, rezultiralo je kineskim preuzimanjem 8,33% prebogatog ofšor naftnog Kašagan polja prilikom čega je preuzeta i američka firma *ConocoPhillips*. Agilnije prisustvo Kine u pet centralnoazijskih država, koje još uvek nije dostiglo pun zamah, predstavlja po našem mišljenju indirektno umanjenje ruskog uticaja, a samim tim i potencijalni rivalitet na relaciji Moskva–Peking, što može negativno uticati na njihove pragmatično partnerske odnose, koji su za Kinu od velike važnosti jer je Rusija njen najveći izvor savremenog naoružanja i vojne tehnologije. U ovom segmentu Kina mora biti vrlo obazriva da svojim agilnim delovanjem ne bi izazvala stvaranje trougla na relaciji Rusija–Indija–Japan, i tako sama sebi stvorila strategiju zaprečavanja. Rusija i Japan su produbili svoje partnerstvo potpisivanjem „Six points action plan“ i, takođe, Japan je veoma prisutan u regionu Centralne Azije kroz mehanizam Japan+Centralna Azija Dijalog. Što se tiče rusko-indijske saradnje, koja bi presekla kineske terestrijalne strategije u ovom delu sveta, to predstavlja sever-jug transportni koridor (North-South Transport Corridor). Drugo pitanje koje je ovde, takođe, od veoma velikog

⁶³ Ibid., str. 149.

⁶⁴ Ibid., str. 150.

značaja jeste umanjeње voinog prisustva Amerike, što proporcionalno znači sažimanje prostora delovanja i akcije SAD u ovom regionu napetih podela. Kojim strategijama i kako će Amerika odreagovati na novostvorenu situaciju? Da li joj je dovoljna samo meka moć ili će ona morati da menja svoje davno ustoličene i po nekim teoretičarima već predvidljive strategije?⁶⁵

Koliko god ekonomski razvoj Kine bio vreden divljenja i sa jasnim otiskom u sopstvenom susedstvu, ali i na širem međunarodnom planu, moramo pokazati i njegove negativne strane, naročito one koje se tiču unutrašnjeg razvoja i stabilnosti. Nekoordinisana i neodrživa ekološka politika izazvala je degradaciju životne sredine, zagađenost vazduha i urušavanja zdravlja života. Pored činjenice da ona zauzima četvrto mesto na svetu po veličini teritorije, moramo naglasiti da je Kina veoma siromašna resursima i da je ovako vođena neodrživa ekološka politika dovela do stvaranja daleko dubljih i problematičnijih rezultata. Zloupotreba kroz brojne kampanje, neodgovarajući socijalni inženjering, zapuštanje irigacionih sistema i dezertifikacija, doveli su do smanjivanja poljoprivrednog zemljišta za čak 45%. Danas je u Kini sedam od deset najviše zagađenih gradova sveta, a svi njeni oskudni vodotokovi su zagađeni, uključujući i morsko priobalje.⁶⁶ Ekološki aspekt postaje veoma bitan faktor daljeg razvoja Kine, što govori i činjenica da se deo ekonomije „azijskog zmaja“ usmerava ka štednji svih vidova energije, smanjenju zagađenja, kao i prema instaliranju kapaciteta obnovljivih izvora energije. S ciljem izgrađivanja što većeg broja kapaciteta za iskorišćavanje obnovljivih izvora energije i smanjenja ugljen-dioksida u atmosferi Kina je investirala oko 90 milijardi US\$, tako pretekavši Ameriku čije je investiranje iznosilo oko 51,8 milijardi iste valute. Pored ekološkog faktora, na ovakav način vođen ekonomski razvoj doveo je do ekonomskog raskoraka i dispariteta na relaciji selo-grad, istok-zapad. Smanjivanje sistemskih i strukturnih nejednakosti između razvijenih i nerazvijenih regiona unutar Kine, takođe je po svojoj prirodi visoko pozicionirano na skali mogućih unutrašnjih izazova. Prema podacima Nacionalnog statističkog biroa Kine, a koje je sistematizovala Nacionalna komisija za razvoj i reformu, Kinu odlikuje suviše velika imovinska nejednakost u gradovima, koja je posledica neracionalne raspodele društvenog bogatstva. Ovi podaci ukazuju da 20% stanovnika kineskih gradova sa najnižim prihodima dobija samo 2.75% od ukupnih prihoda urbanog stanovništva. Kao najozbiljniji problemi markirani su nezaposlenost, nepostojanje sistema socijalne zaštite, ekstremna imovinska nejednakost, sistem zdravstvene zaštite, obrazovni sistem i stambeno zbrinjavanje zaposlenih, pri čemu možemo dodati i staranje kineske populacije, što je sa svoje strane dovelo do ukidanja politike jednog deteta.⁶⁷

⁶⁵ Po rečima Dugina u američkom planu postoje dva stadijuma: rušilački i stvaralački. Aleksandar Dugin, *Osnovi geopolitike, knjiga 2*, op. cit., str. 204.

⁶⁶ Dragana Mitrović (ur.), *Razvojni resursi i razvojne politike zemalja Azije*, op. cit., str. 19.

⁶⁷ Dragana Mitrović (ur.), *Razvojni resursi i razvojne politike zemalja Azije*, op. cit., str. 17.

Četvrta generacija lidera je svesna da svakodnevnom upotrebom koncepta miroljubivog razvoja na praktičnom, ali i leksiško-semantičkom nivou, može umanjiti socijalne potrebe svojih građana, jer se Kina nalazi u procesu suštinskog političkog, ekonomskog i ekološkog restrukturiranja. Efikasne nacionalne države poseduju koherentan i stabilan identitet, prihvaćene i efikasne institucije i ravnotežu između onoga što društvo zahteva od sistema i onoga što postojeće institucije obezbeđuju.⁶⁸

Zaključak

Cilj ovog rada bio je da analizira, istraži i pokaže na koji način diskurs miroljubivog razvoja utiče na kinesko geopolitičko (re)pozicioniranje u međunarodnom poretku, ukazujući na neraskidivu isprepletanost i zamršenost praktične politike koja se sprovodi na unutrašnjoj i spoljnoj ravni. U tom izvršavanju, svaka država mora voditi računa o svom identitetu koji je veoma bitna stavka u geopolitičkim nadmetanjima, naročito iz ugla meke moći.

Miroljubivi razvoj kao diplomatski manifest pokazuje kinesku svesnost o opasnosti prilikom preuzimanja štafete u reaktuelizaciji geopolitičkih pravila igre usled istorijske cikličnosti najjačih država.⁶⁹ Kroz prizmu ovog diskursa Kina želi da kreira novi državotvorni, kulturološki, a ujedno i geopolitički identitet kako bi podstakla svet oko sebe da na drugačiji način razmišlja o njoj i da je pojačani vojni arsenal u službi zaštite ranjivih i vitalnih nacionalnih interesa. Količina meke moći kojom država raspolaže proporcionalna je moći njene manipulacije u diskurzivnom i kategorijalno-geopolitičkom aparatu, čime ona ostvaraju veći uticaj na protok ljudi, dobra i ideje povezujući mesta u jednu celinu.⁷⁰ Država koja i dalje poseduje najveće kapacitete merene kriterijumom meke moći, zbog jednostavnosti svoje kulture i načina življenja jeste Amerika. Za nju Egnju (John Agnew) kaže da je hegemonika država sa snagom tvorca pravila (rule-writer) kojima se rukovodi međunarodna zajednica. Čelnici njenih najjačih i najuticajnijih institucija jesu geografičari međunarodne politike, kreatori geopolitičkih trvljenja i fokalnih tačaka svetske drame.⁷¹ Sada je sasvim razumljivo koliko Kina mora strpljivo, pažljivo, sistematično i temeljno da radi na izgradnji svog imidža usled vrlo agresivnih i maštovitih teorija.

Takođe, ovaj diskurs kao platforma delovanja KP Kine u sebi sabira i dozu holističkog pristupa definisnog kao "Pet u jedan". Pristup "Pet u

⁶⁸ Dejvid Lempton, *Slediti lidera*, CIRSD, Beograd, 2014, str. 79.

⁶⁹ Adam Watson, *The Evolution of International Society*, Routledge, London, 1992, p. 14.

⁷⁰ Saul Bernard Cohen, *Geopolitics - The Geography of International Relations*, Rowman & Littlefield, London, 2013, p. 16.

⁷¹ John Agnew and O Tuathail Gearoid, „Geopolitics and Discourse: Practical Geopolitical Reasoning in American Foreign Policy“, *Ibid.*

jedan" prvi put je prikazao Hu Đintao na konferenciji Centralnog komiteta KP Kine 8. novembra 2012. godine, u govoru pod nazivom „Marš na putu socijalizma sa kineskim karakteristikama i težnja ka celovitoj izgradnji umereno prosperitetnog društva u svim vidovima.“ U ovom govoru on je naglasio da se Kina nalazi u prvoj fazi izgradnje socijalizma i da pristup "Pet u jedan" znači celokupan napredak Kine, odnosno napredak u segmentima privrede, politike, kulture, kao i u socijalnim i ekološkim aspektima. Svih ovih pet tačaka u kombinaciji sa strateškom ranjivošću energetske bezbednosti predstavljaju aranžman na kom KP Kine održava, ali i gradi svoj legitimitet.

Miroljubivi razvoj, kao deo šarmantne ofanzive bezbednosne dileme ili stvarnog verovanja u harmoniju različitosti, sa svim centripetalnim ili centrifugalnim silama u odnosu na kinesko geopolitičko (re)pozicioniranje i legitimitet KP Kine, ojačan i podržan ekonomskom snagom, potpomaže i nadopunjuje projekciju njene vizije sa kineskim karakteristikama. Takođe, ovaj diskurs ustoličen od strane države pokazuje da nauka o geopolitici ne pretpostavlja samo pitanje rata ili mira radi dobijanje većeg parčeta kolača, već i snagu diskursa kojom se može redizajnirati međunarodni poredak.

Na kraju, možemo zaključiti da glavni problem koji izaziva debate među teoretičarima i političarima o uvođenju diskursa miroljubivog razvoja nije pitanje integracije Kine u STO ili druge organizacije sličnog tipa. Glavno pitanje se tiče upotrebe istorijskih narativa u politici Kine i konstantno povećanje i osavremenjivanje vojnog naoružanja, što otvara problem (re)definisanja kineskog identita prilikom odgovora na pitanje – ko je Kina.⁷²

Literatura

- Agnew, John, „Looking Back to Look Forward: Chinese Geopolitical Narratives and China's Past“, in: *Eurasian Geography and Economics*, Bellwether Publishing, 2012, 53, No. 3, pp. 301-314.
- Armstrong, David, *Revolution and World Order: The Revolutionary State in International Society*, Oxford: Clarendon Press, 1993, pp. 158-169.
- Atkinson, David, Dodds Klaus, *Geopolitical Traditions*, Routledge, New York, 2000.
- Bijian, Zheng, „China's "Peaceful Rise" to Great Power Status“, *Foreign Affairs*, Vol. 84, No. 5, Sep-Oct. 2005, pp. 18-24.
- Binguo, Dai, *Istrajati na putu miroljubivog razvoja*, Međunarodna politika, god. LXII, br. 1142, April-Jun 2011, str. 18-29, sa kineskog prevela prof. dr Dragana Mitrović.

⁷² Detaljnije o ovome u: Chih Yuan Woon, „Comment on Looking Back to Look Forward: Geopolitics, Identity, and Engaging China“, in: *Eurasian Geography and Economics*, Bellwether Publishing, 2012, 53, No. 3, pp. 331-337.

- Brown, E. Michael, and Cote, R. Owen and Lynn – Jones. M. and Miller, E. Steven, (eds), *The Rise of China*, Cambridge, London, 2001.
- Buzan, Barry, „The Logic and Contradictions of ‘Peaceful Rise/ Development’ as China’s Grand Strategy“, in: *The Chinese Journal of International Politics*, 2014, Vol. 7, No.4, Oxford University Press, London, pp. 381-420.
- Buzan, Barry, “China in International Society. Is Peaceful rise Possible”, in: *The Chinese Journal of International Politics*, Vol. 3, Oxford University Press, London, 2010, pp. 5-36.
- Cohen, Saul Bernard, *Geopolitics – The Geography of International Relations*, Rowman & Littlefield, London, 2013.
- Dreyer, June Teufel, “The ‘Tianxia Trope’: will China change the international system“, in: *Journal of Contemporary China*, Volume 24, Issue 96, Routledge Taylor&Francis Group, 2015, pp. 1015-1031.
- Dugin, Aleksandar, *Osnovi geopolitike, knjiga 2*, Ekopres, Zrenjanin, 2004.
- Fuko, Mišel, *Poredak diskursa, Pristupno predavanja na Kolež de Fransu 1970, Alografije*, 2007.
- Greys Hays, Peter, *Social Psychology and the Identity-Conflict Debate: Is a „China Threat“ Inevitable?*, European Journal of International Relations, Vol. 11(2), The University of Colorado, Boulder, USA, 2005, pp. 235-265.
- Halliday, Fred, *Revolution and World Politics: The Rise and Fall of the Sixth Great Power*, Macmillan, 1999.
- Hao, Qi, *China Debate the the ‘New Type of Great Power Relations’*, The Chinese Journal of International Politics, 2015, Vol. 8, No. 4, Oxford University Press, London, pp. 349-370.
- Herz, H. John, *Idealist Internationalism and Security Dilemma*, World Politics, Vol. 2, No. 2 (Jan., 1950), pp. 157-180.
- Kilibarda, Zoran, *Osnove geopolitike*, Službeni glasnik, Fakultet Bezbednosti, Beograd, 2008.
- Lempton, Dejvid, *Slediti lidera*, CIRSD, Beograd, 2014.
- Luttwak, N. Edward, *The Rise of China vs. The logic of strategy*, Cambridge, London, 2012.
- Mitrović, Dragana, *Međunarodna politička ekonomija*, Čigoja štampa, Beograd, 2008.
- Mitrović Dragana, Trailović Dragan, *Geopolitika kineske energetske strategije u Centralnoj Aziji*, Srpska politička misao, Br. 2, god. 2014. Vol. 44, str. 133-155.
- Mitrović, Dragana, *Kineska reforma i svet*, Institut za ekonomiku i finansije, Beograd, 1995.

- Mitrović, Dragana, „Razvojni resursi i razvojne politike zemalja Azije“, Dragana Mitrović (ur.), *Kina, ekonomska modernizacija i njena održivost*, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2013, str. 1-23.
- O Tuathail, Gearoid, Dalby, Simon, Routledge, Paul (eds.), *The Geopolitics Reader*, Routledge, New York, 1998.
- Shambaugh, David, *Containment or Engagement of China? Calculating Beijing's Responses*, *International Security*, Vol. 21, No. 2, Massachusetts Institute of technology, USA, 1996, pp. 180-209;
- Stević, Ljiljana, *Bosna i Hercegovina na Novom put svile. Strategija, stanje, perspektive i pozicioniranje u skladu sa novom kineskom strategijom u zemljama CIE*, Politea, decembar 2015, Naučni časopis FPN, Banja Luka.
- Walt, M. Stephen, *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, London, 1990.
- Wang, Yuan-kang, *China's Response to the Unipolar World: The Strategic Logic of Peaceful Development*, *Journal of Asian and African Studies*, SAGE Journals, 45(5), pp. 554-567.
- Watson, Adam, *The Evolution of International Society*, Routledge, London, 1992.
- Welch, Larson, Deborah, *Will China be a New Type of Great Power*, *The Chinese Journal of International Politics*, Vol. 8, No. 4, Oxford University Press, London, 2015, pp. 232-348.
- Woon, Chih Yuan, „Comment on Looking Back to Look Forward: Geopolitics, Identity, and Engaging China“, in: *Eurasian Geography and Economics*, Bellwether Publishing, 2012, 53, No. 3, pp. 331-337.
- Zhao, Suisheng, „China's pragmatic nationalism: Is it manageable“, in: *Washington Quarterly*, The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Insstitute of Technology, Winter 2005-06, pp. 131-144.
- Zhao, Suisheng, „Foreign Policy Implications of Chinese Nationalism Revisited: the strident turn“, in: *Journal of Contemporary China*, Routledge Taylor & Francis Group, Volume 22, Issue 82, 2013, pp. 535-553.
- Zhao, Suisheng, „Rethinking the Cinese World Order: the imperial cycle and the rise of China“, in *Journal of Contemporary China*, Routledge Taylor & Francis Group, Vol. 24, No. 96, 2015, pp. 961-982.
- Zheng, Yongnian, TOK, Keat, Sow, „China's 'Peaceful Rise': Concept and Practice“, in *Discussion Paper 1*, China Policy Institute, The University of Nottingham, pp. 1-18.
- Wang, Jiangli, Barry, Buzan, „The English and Chinese School of International Relations“, in Yongjin Zhang, Teng-chi Chang, *Constructing a Chinese School of International Relations*, Routledge, New York, 2016.

Internet izvori

- Beli papir o miroljubivom razvoju, dostupan na: <http://in.chineseembassy.org/eng/zt/peaceful/t855717.htm>,
- Govor Hu Đintao-a, *China' Development as an Opportunity for Asia*, Godišnja konferencija Bo'ao foruma, dostupno na: <http://www.china.org.cn/english/features/93897.htm>;
- Govor Hu Đintaoa, na šezdesetogodišnjici od osnivanja UN, dostupno: <http://www.un.org/webcast/summit2005/statements15/china050915eng.pdf>;
- Govori Zheng Bijian-a o miroljubivom usponu u periodu od 1997–2004. godine. Dostupno na: <http://www.brookings.edu/fp/events/20050616bijianlunch.pdf>,
- Izjava Kristine Lagard, dostupna na zvaničnom sajtu Međunarodnog monetarnog fonda: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2015/pr15540.htm>;
- Izveštaj o ekonomskom razvoju NR Kine, dostupan na: <http://www.tradingeconomics.com/china/gdp>;
- Nelson, G. Michael, *China's Peaceful Rise*, School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas, United States Air Force, dostupno na: [file:///C:/Users/SLOBODAN/Downloads/ADA611980%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/SLOBODAN/Downloads/ADA611980%20(2).pdf);
- Mitrović, Dragana, *Strategijsko-bezbednosna pozicija Kine posle 11. septembra 2001. godine*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, dostupno na: http://www.bezbednost.org/upload/document/mitrovi_2005_strategijsko-bezbednosna_pozicija_kin.pdf;
- Struktura energenata u kineskoj privredi dostupna na sajtu International Energy Agency: https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/China_2012.pdf;
- Zvanični sajt The International Institute for Strategic Studies, dostupno na: <http://www.iiss.org/en/about%20us/press%20room/press%20releases/press%20releases/archive/2015-4fe9/february-0592/military-balance-2015-press-statement-40a1>.

Slobodan POPOVIĆ

THE INFLUENCE OF THE DISCOURSE OF PEACEFUL DEVELOPMENT ON CHINESE (RE) POSITIONING IN THE INTERNATIONAL ORDER

Abstract: Today, based on a large number of relevant indicators, we can assume with great certainty that the People's Republic of China (China) is one of the most important geopolitical and geoeconomic vectors of the multipolar international order. However, China's foreign policy has always been hard to understand to a number of experts in the field of international relations coming from the so-called western schools of thought for the simple reason that it was never shaped according to the "rules" of Enlightenment rationalism. Therefore, their methods, paradigms, theories and indicators, in response to the key question on the impact of peaceful development on Chinese geopolitical (re) positioning in the international order, give a partial and value-subjective answer. The purpose of this paper is to analyze the Chinese discourse of peaceful development between 2003 and 2012 when Hu Jintao was the head of China and to answer the question raised from a different angle. In the first part of the paper, the issue of the economic rise of China, its demographic, diplomatic and geopolitical power in the eyes of the Western states will be discussed in the light of the potential challenges for the already established norms of state behavior in the international environment. The second part of this paper will be devoted to the critical explanation of the concept of peaceful development in light of the way in which it is created, while the third part deals with its essential importance in practical confirmation and execution through China's foreign and political activities.

Key words: peaceful development, international order, the Westphalian system, China, foreign policy, multipolarity.